

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kuuleminen 28.9.2018

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Suomen Kuntaliitto ry. kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta lausua valtion vuoden 2019 talousarvioesityksestä. Kuntaliitto kommentoi pyydetyksi erityiskysymyksinä Liikkuva koulu -kehittämishankkeen tuloksia ja sen jatkoa/laajennusta sekä koulujen kerhotoiminnan rahoituksen kehittymistä, toiminnan kehittämistarpeita ja -suunnitelmia.

Kuntatalouden kokonaisuus vahva - vuonna 2019 heikkenee hallituksen toimenpiteistä johtuen

Vahva suhdannetilanne, kuntien omat tehostamistoimenpiteet ja valtion menoja hillitsevä finanssipolitiikka ovat vaikuttaneet siihen, että kuntatalous kokonaisuutena saavutti viime vuonna historiansa parhaan tuloksen. Hallituksen toteuttamat valtionosuusleikkaukset ovat tuntuneet erityisesti heikompaan asemaan jääneiden kuntien taloudessa.

Valtionosuusleikkaukset jatkuvat merkittävänä myös ensi vuonna. Kuntatalousohjelman mukaan **valtionavut vähenevät 3 prosenttia vuodesta 2018. Valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen sisältyvien toimenpiteiden arvioidaan yhteensä heikentävän kuntataloutta 254 milj. euroa vuoteen 2018 verrattuna.** Tästä suuri osa selittyy negatiivisella kuntien ja valtion välisellä kustannustenjaon tarkistuksella.

Kustannustenjaon tarkistuksen lisäksi hallituskaudella on tehty muita kuntien toimintaan ja talouteen liittyviä päätöksiä, jotka eivät Kuntaliiton selvitysten mukaan ole toteutuneet arvioidusti. Kaavailtuja säästöjä ei ole saavutettu ja niihin liittyvät valtionosuusvähennykset ovat valtaosaltaan perusteettomia. Näitä ovat erikoissairaanhoidon keskittäminen, omais- ja perhehoidon ja vanhusten laatusuosituksen toimeenpano sekä kiky-sopimuksen työajan pidentämiseen liittyvät säästötavoitteet.

Kuntatalouden lähtötilanne heikentynyt, menopaineet kasvavat

Kuntatalouden kehitysarvio on muotoutumassa kuluvana vuonna odotettua heikommaksi poikkeuksellisen suurten ennakonpalautusten vuoksi. **Kuntien kunnallisverotilitykset vuonna 2018 ovat uusimpien arvioiden mukaan noin 600 miljoonaa euroa heikommät kuin vielä kevään kuntatalousohjelmassa arvioitiin.**

Menopaineita lähivuosille aiheuttavat palkankorotusten, erikoissairaanhoidon, useiden investointitarpeiden sekä peruskorjaustarpeet. Myös sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun lisää kuntien kustannuksia.

Vaikka kuntatalous kokonaisuutena on tällä hetkellä tasapainossa, ovat kuntien väliset erot suuret. Kuntien rahoituksen tasapainotilaa kuvataan kuntatalousohjelmassa toiminnan ja investointien rahavirta -käsitteen avulla. Kuntatalousohjelmassa on arvioitu, että vuosina 2019 ja 2020 ainoastaan yli 100 000 asukaan kuntakokoryhmässä toiminnan ja investointien rahavirta on positiivinen, kun taas kaikissa muissa kuntakokoryhmissä se on negatiivinen kumpanakin vuotena.

Opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonala

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tasa-arvoa tuetaan ja osallistumisasteen nostamista edistetään 10 milj. euron positiivisen diskriminaation avustuksella vuonna 2019. Rahalla voidaan pienentää ryhmäkokoja ja palkata lisähenkilöstöä haasteellisilla alueilla toimivissa päiväkodeissa. Viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluja laajennetaan. Kokeiluun varataan 5 milj. euroa vuonna 2019.

Kuntaliitto huomauttaa, että erilaisten avustusten hakeminen lisää hallinnollisen työn määrää, eikä kaikilla kunnilla ole resursseja avustusten hakemiseen. Lisäksi useissa kunnissa ryhmäkoot on säilytetty entisellään, vaikka hallitus aikanaan muuttikin lapsiryhmän suhdelukua koskevaa asetusta säästötoimenä. Kunnat ovat siis jo omien resurssiensa puitteissa parantaneet lasten tilannetta valtion toimista huolimatta.

Maksuttoman varhaiskasvatuksen osalta perheiden ja lasten asema eriarvoistuu, kaikilla kunnilla ei ole mahdollisuuksia osallistua maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluihin. Kokeilussa kunta vastaa rahoituksesta lähes kokonaan itse. Mahdollista avustusta saa osittain asiakasmaksutuottomenetyksiin, mutta ei esimerkiksi yksityisen hoidon tuen kuntalisän tai palvelusetelin kompensatioon. Lisäksi lapsimäärä saattaa varhaiskasvatuksessa lisääntyä. Näyttää siltä, että valtio ohjaa kunnat toteuttamaan maksutonta varhaiskasvatusta pienellä tukiaisella ja kunnat lopulta rahoittavat koko maksuttomuuden omin voimin.

Kuntaliitto esittää edelleen vaihtoehtoa määrärahoille valtionavustuksille: kaikille kunnille suunnattu yleiskatteellinen valtionosuusrahoitus ja riittävän väljä paikallinen päätösvalta, jolla voidaan vastata joustavasti ja oikea-aikaisesti paikallisiin tarpeisiin.

Kuntaliitto on arvioinut varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutosten laskevan asiakasmaksutuottoja yhteensä lähes 113 miljoonaa euroa vuoteen 2016 verrattuna. Erilaiset maksuttomuuskokeilut pienentävät asiakasmaksukertymää entisestään. Vaikuttaa siltä, että kokeiluna toteutettu maksuton varhaiskasvatus jää lähes kokonaan kuntien kustannettavaksi. Avustus kattaa enintään 20 % mahdollisista kuntien asiakasmaksutuottojen menetyksistä. Avustus ei Kuntaliiton käsityksen mukaan koske yksityisen hoidon tuen kuntalisän tai palvelusetelin osalta aiheutuvia muutoksia tai mahdollisia lisätilatarpeita lisääntyneen lapsimäärän johdosta.

Esi- ja perusopetus

Liikkuva koulu

Liikkuva koulu on kasvanut valtakunnalliseksi ohjelmakokonaisuudeksi, osana hallituksen osaamisen ja koulutuksen kärkihanketta. Ohjelmakokonaisuus kattaa perusopetuksen Liikkuva koulu -ohjelman lisäksi toiselle asteelle ja korkeakouluihin suunnatun Liikkuva opiskelu -ohjelman ja varhaiskasvatuksen Ilo kasvaa liikkuen -ohjelman. Liikkuva opiskelu -toimintaan esitetään vuodelle 2019 2,8 milj. euroa. Ohjelmakokonaisuuden tavoitteena on lisätä toiminnallisuutta ja viihtyvyyttä oppimisympäristöissä.

Kuntaliitto painottaa, että kunnilla on ollut merkittävä rooli Liikkuva koulu -hankkeen jalkauttamisessa, sillä kunnilta on edellytetty huomattavaa omarahoitussuutta. Hankkeen avulla kunnat ovat tukeneet toiminnallisen toimintakulttuurin muodostamista.

Kuntaliitto toteaa, että Liikkuva koulu -hankkeen toiminta on tavoittanut suuren osan Suomen peruskouluista. Toimintakulttuurin kehityksen kannalta vaikuttaa siltä, että kehitys on ollut myönteistä ennen kaikkea ala- ja yhtenäiskoulussa ei niinkään yläkouluissa. Perusopetukseen kohdennettu hankerahoitus on päättyneessä ja oleellista on seurata, kuinka toiminnalliset käytänteet sekä koulutilojen ja -ympäristön kehittäminen jatkuvat hankevaiheen jälkeen.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan Ilo kasvaa liikkuen -hanke on edennyt hyvin. Ohjelman toteuttamiselle ei ole suunnattu kohdennettua avustusta ja rahoituksen saanti on hajautettua. Aluehallintovirastolta on voinut saada rahoitusta osana laajempaa hankekokonaisuutta. Käytännössä ei kuitenkaan ole selvyyttä siitä, missä määrin ohjelmaa on voitu toteuttaa laajempien hankeavustusten kautta.

Kuntaliitto katsoo, että Liikkuva opiskelu -ohjelmalle esitetyn hankerahoituksen osalta tulisi päällekkäisyyksien välttämiseksi huomioida, että ammatillisessa koulutuksessa on jo olemassa työkykypassi, jonka avulla edistetään opiskelijoiden hyvinvointia ja työkykyä.

Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti Liikkuva koulu -hankkeen laajentumiseen suuremmaksi ohjelmakokonaisuudeksi. On tärkeää, että lasten ja nuorten hyvinvointiin kiinnitetään huomiota kokonaisvaltaisesti ja eri ikäkausina. Kuntaliitto esittää, että Liikkuva koulu -ohjelman rahoitus katsottaisiin jatkossa ohjelmakokonaisuutena, jolloin kunnat voisivat edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja liikunnallisuutta kokonaisvaltaisemmin huomioiden eri toimintojen erityispiirteet ja -tarpeet. Riittävä väljyys mahdollistaisi myös monimuotoisemman yhteistyön ja kunnat voisivat aidosti hyödyntää rahoitusta toiminnallisten oppimisympäristöjen sekä osallistavan toimintakulttuurin kehittämiseen.

Koulujen kerhotoiminta

Koululaisten kerhotoimintaan esitetään 2,865 milj. euron määrärahaa vuodelle 2019. Kerhotoiminta on perusopetuslain ja perusopetuksen opetussuunnitelma perusteiden mukaista toimintaa, jonka tavoitteena on saada aikaan monipuolista lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä tukevaa vapaa-ajan toimintaa osana oppilaan koulupäivää. Toiminnalla on myös merkitystä syrjäytymisen ehkäisyssä.

Kuntaliitto toteaa, että kunnat ovat kehittäneet kerhotoimintaa aktiivisesti ja monessa kunnassa kerhotoiminta on vakiintunut osa koulujen toimintaa. Vakiintuneita käytänteitä voidaan pitää hyvinä asetettujen tavoitteiden sekä toimintamallien luomisen ja pitkäjänteisen kehittämisen kannalta.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että kerhotoiminnan hanketyyppinen rahoittaminen on muuttunut vakiintuneeksi käytänneeksi. Hanketyyppisen rahoituksen riskinä on kuitenkin se, että toiminta vähenee huomattavasti, jos valtionavustuksen myöntöperusteissa ei ole riittävää väljyyttä ja avustuksen tasoa sekä jatkuvuutta ei pystytty turvaamaan.

Kuntaliitto on huolissaan kehityksestä, jossa lasten ja nuorten kerho- ja harrastustoimintaa tuetaan usean eri hankkeen kautta. Sen lisäksi hankehaku on pirstaloitu eri viranomaisille. Hankerahoitusten pirstaloiminen tulisi katkaista, sillä kaikkien kuntien voimavarat eivät riitä hanketyyppisten toimintojen pyörittämiseen. Lasten ja nuorten vapaa-ajantoimintoja tulisi kehittää mahdollisimman monipuolisesti ja laaja-alaisesti ja siten, että paikalliset olosuhteet ja tarpeet voidaan huomioida.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että tunnistetaan kerho- ja harrastustoiminnan merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Perusopetuksessa kaikille oppilaille suunnattu maksuton ja vapaaehtoisuuteen perustuva kerhotoiminta on yksi keino, jonka avulla voidaan edistää lasten ja nuorten tasa-arvoa.

Yhteenveto

Kuntaliitto huomauttaa, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä ja eheän arjen merkityksestä on laadittu selvityksiä. Hyvinvointia tulisi tarkastella kokonaisuuksina yksittäisten hankkeiden ja menetelmien sijaan. Kuntaliiton mukaan toimintojen kehittämisen kannalta olisi tärkeää tehdä kokonaisvaltaisempi selvitys, millä toimenpiteillä kunta ja opetuksen järjestäjät voivat edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta sekä eheän arjen toteutumista. Selvityksessä tulisi kiinnittää huomiota olemassa olevien palveluiden (lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, aamu- ja iltapäivätoiminta, koulujen kerhotoiminta) nykytilaan ja kehittämistarpeisiin sekä rahoitusperustaan.

Valtionavustusrahoitus

Laskennallisen valtionosuusrahoituksen ja valtionavustusrahoituksen välinen rajausta vaatii nykyistä tarkempaa selkiyttämistä. Lakisääteiset ja pysyväisluonteiset kuntien palvelujärjestelmään liittyvät veloitteet ja tehtävät tulee rahoittaa ensisijaisesti valtionosuusjärjestelmän kautta, kun taas uusiin, määräaikaisiin kehittämistarpeisiin liittyviä hankkeita ja tehtäviä voidaan harkinnan mukaan tukea valtionavustusrahoituksella. Valtionavustusrahoitus tulee rajata kohdentumaan erillisiin kokeilu- ja kehittämishankkeisiin ja investointeihin ja niillä voidaan tukea myös rakenteellisia muutoksia ja niihin kohdistuvia siirtymäaikoja.

Lainsäädännön tulee toimia toiminnan ohjausvälineenä yksittäisten valtionavustusten sijaan. Valtionavustusrahoitusta tulee siirtää valtionosuusrahoitukseen, jolloin kunnilla on itsehallintoonsa perustuva mahdollisuus käyttää valtion rahoitus yleiskatteisesti paikallisesti tarkoitukseenmukaisimmalla tavalla. Vuosien 2006-2015 aikana yleissivistävän koulutuksen valtionavustusrahoitus on kasvanut 14,3 miljoonasta eurosta 113,1 miljoonaan euroon. Samaan ajanjaksoon on kohdistunut erilaisia kuntien valtionosuusrahoitusta vähentäviä toimenpiteitä, jolloin valtionavustusten suhteellinen nousu ja vaikutus opetuksen rahoitukseen on merkittävästi lisääntynyt.

Valtionavustusrahoitus on ongelmallinen, sillä rahoituksen saanti on vuosittain epävarmaa ja lisäksi rahoituksen määrä, painopisteet ja myöntökriteerit voivat merkittävästikin muuttua. Pitkäjänteinen toiminnan suunnittelu ja kehittäminen häiriintyvät tilapäisrahoituksen vuoksi, vaikka rahoituksella pyritään tukemaan toiminnan järjestämistä. Ennakoitavuus on yksi keskeinen valtionosuusjärjestelmän tehtävä.

Esimerkiksi esi- ja perusopetukseen kohdennettavan tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin suunnattavan rahoituksen myöntökriteerit eivät kohdistu samalla tavoin kaikille kunnille johonkin kuntien ja perusopetusta antavien koulujen ja oppilasalueiden erilaisuudesta. Paikallisesti kunnat pystyvät tukemaan opetuksen järjestämisen tarpeita tuloksellisemmin. Kaikissa kunnissa on tarve riittävälle, opetuksen järjestämistä tukevalle valtionosuusrahoitukselle. Valtionavustusrahoitusta jaetaan vain osalle kuntia ja koulutuksen järjestäjiä, mikä vähentää kaikille opetuksen järjestäjille myönnettävän valtionosuusrahoituksen määrää. Tämä lisää vuodelta kuntien välisiä eroja toiminnan järjestämismahdollisuuksiin.

Valtionavustusrahoitus on pääsääntöisesti merkittävästi valtionosuusrahoitusta vähäisempää, mutta aiheuttaa huomattavaa hallinnollista työmäärää haku- ja raportointivaiheissa sekä kunnille että valtion viranomaisille. Lisäksi valtionavustuksia koskeva lainsäädäntö ja lukuisat ohjeistukset lisäävät hallinnollista taakkaa. Digitalisaation lisääntyminen ei tule juurikaan vähentämään kuntien rahoitushaun aiheuttamaa työtaakkaa. Myös Valtiovarainministeriön valtionavustustyöryhmän mietinnössä 29/2015 todetaan, että erilliset valtionavustusjärjestelmät aiheuttavat hallinnollista lisärasitusta ja kustannuksia, joten niiden käyttöönoton edellytyksiä tulee harkita tarkasti.

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvaus

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvä esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosanousee kuluvaan vuoteen verrattuna 82,02 eurolla asukasta kohden 6 600,17 euroon/asukas.

Samanaikaisesti HE 99/2017 vp Hallituksen esityksessä lain opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen muuttamisesta esitetään kotikuntakorvauksen perusosasta tehtävän pysyvän säästöosuuden nostamista 320,77 euroon. Muutos vaikuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön täydentävän rahoituksen tasoon siten, että rahoituksen laskentaperusteena on 6279,4 euroa vuonna 2019. Vuonna 2018 laskentaperusteeksi muodostui 6 275,85 euroa, joten kotikuntakorvauksen perusosan nosto ei lisää opetus- ja kulttuuritoimen täydentävää rahoitusta.

Opintotuen oppimateriaalilisä

Opintotukeen esitetään 1.8.2019 lukien sisällytettäväksi oppimateriaalilisä, johon olisi oikeus opintorahan vähävaraiskorotukseen oikeutetulla alle 20-vuotiaalla sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotiaalla lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opiskelijalla. Oppimateriaalilisan suuruus olisi 46,80 €/kk, jolloin kustannusvaikutuksen arvioidaan olevan 1.8.2019 lukien 5,2 miljoonaa euroa.

Lisäksi esitetään lukiokoulutuksen lukuvuoden tukiaikaa koskevan säätelyn yhtenäistämistä ammatillisen koulutuksen tukiajan säätelyn kanssa, jolloin lukiokoulutuksen tukiaika pitenee yhdeksästä kuukaudesta kymmeneen kuukauteen. Muutoksen arvioidaan lisäävän kustannuksia noin 1,7 miljoonaa euroa.

Kuntaliitto pitää opintotuen oppimateriaalilisää hyvänä ja vaikuttavana keinona vähentää tosiasiassa esteitä osallistua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Se kohdentuu tehokkaasti tukea eniten tarvitseville.

Kuntaliitto pitää myös opintotukiaikaa koskevan säätelyn yhtenäistämistä toisen asteen koulutuksessa hyvänä ja kannatettavana. Se lisää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja vastaa myös lukuvuoden tosiasiallista jakautumista kalenterivuoden ajalle.

Ammatillinen koulutus

Kuntaliitto on useissa aikaisemmissa lausunnoissa korostanut ammatilliseen koulutukseen viime- ja tällä hallituskaudella kohdistuneiden merkittävien rahoituksen leikkausten vaikutuksia. Lisäksi tämän vuoden alussa voimaan tullut uusi laki ammatillisesta koulutuksesta lisäsi ammatillisen koulutuksen järjestäjien tehtäviä. Esimerkiksi oikeus maksuttomaan ruokailuun laajennettiin kaikille perustutkinto-opiskelijoille. Kuntaliiton arvion mukaan lisääntyvät tehtävät aiheuttavat yli 90 milj. euron lisäkustannukset koulutuksen järjestäjille.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja sitä tuetaan edelleen 15 miljoonan euron lisärahoituksella.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoon kohdistetaan lisärahoitusta.

Kuntaliitto huomauttaa kuitenkin, että erilliset hankerahoitukset eivät lisää resursseja olemassa olevan koulutuksen järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen suurimmat menoerät ovat henkilöstö- ja kiinteistökustannukset. Ammatilliseen koulutukseen on tällä ja edellisellä hallituskaudella kohdennettu merkittäviä säästöjä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat jo pitkään tehostaneet tilankäyttöä säästämällä tilakustannuksista. Selvä on, että säästöjä on jouduttu ja joudutaan kohdentamaan myös henkilöstökuluihin, jolloin myös opiskelijan saaman opetuksen ja ohjauksen määrä vähenee.

Koulutuskuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätöstietojen mukaan 34 ammatillisen koulutuksen kuntayhtymästä 15 koulutuksen järjestäjän tilikausi oli alijäämäinen. Taseeseen kertyneen alijäämän suuruus koulutuksen järjestäjillä oli yhteenlaskettuna yli 11 milj. euroa (Kuntatalousohjelma).

Kuntaliitto muistuttaa, että ammatillisen koulutuksen kuntayhtymäjärjestäjät joutuvat vielä tulevinakin vuosina sopeuttamaan toimintaansa taloutensa tasapainottamiseksi.

Eduskunta on vastauksessaan ([EV/86/2017 vp-HE39/2017 vp](#)) päättänyt hyväksyä mm. seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuo sivistysvaliokunnalle selvityksen tiedoksi vuosittain syysistuntokauden aluksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös perusrahoitusosuuden riittävyyttä.”

Kuntaliitto katsoo, että ammatillisen koulutuksen määrärahan tulisi olla riittävä toimintalainsäädännön mukaisen koulutuksen järjestämiseen. Kuntaliitto esittää, että eduskunnan lausuman mukaisessa opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen yhteydessä tarkasteltaisiin myös ammatillisen koulutuksen määrärahan tosiasiallista riittävyyttä toimintalainsäädännön edellyttämien tehtävien hoitamiseen.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät ovat valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2019 samat kuin kuluvana vuotena. Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen pohjana olevaa yksikköhintarahoitusta esitetään edelleen leikattavaksi. Lukiouudistuksen toteutusta tuetaan 10 milj. euron valtionavustuksella, kun lukiouudistuksen käynnistyminen muutoin vaikuttaa rahoitus pohjaan vain 0,398 milj. euroa.

Kuntaliitto pitää kestävämmänä tilannetta, jossa lukiorahoitusta edelleen leikataan. Tällä hetkellä kuntien rahoitusosuus lukiokoulutuksen kustannuksista on jo yli 75 prosenttia, kun sen tulisi olla 58,11 prosenttia. Vastaavasti valtion rahoitusosuuden tulisi olla 41,89 prosenttia, mutta todellisuudessa osuus on pudonnut jo alle 25 prosentin. Tämä on saatu aikaan nettelyllä, jossa rahoituslakiin on tehty lisäys, jolla keskimääräisestä yksikköhinnasta leikataan tietty rahamäärä. Vuosittain leikattavaa rahamäärää on kasvatettu. Uusin esitys laskisi leikattavaa summaa 1.091,22 eurosta (vuosi 2018) jo 1.182,19 euroon (vuosi 2019).

Kuntaliitto pitää lukiokoulutuksen rahoitusleikkausten jatkamista hyvin arveluttavana. Keskimääräinen yksikköhinta laski esityksen mukaan tämän vuoden 6.070,92 eurosta vuonna 2019 jo 5.906,12 euroon. Se on myös eduskunnan arvovallan kannalta kyseenalaista. Kun eduskunta päätti kevättalvella 2015 lukiokoulutuksen väliaikaisten rahoitusleikkausten muuttamisesta pysyviksi, sivistysvaliokunta korosti [mietinnössään 6.2.2015](#), että tuolloin rahoituslakiin tehty kirjaus takaa, että keskimääräinen yksikköhinta ei laske vuoden 2015 tason (6.004,93) alapuolelle. Nyt valtion talousarviossa esitetään, että keskimääräinen yksikköhinta laski tuon tason alapuolelle. Sivistysvaliokunnan takuulla ei näin ollen näytä olevan mitään arvoa, mikä on omiaan rapauttamaan poliittisen päätöksenteon uskottavuutta.

Lukiokoulutuksen rahoituksessa on valtion tekemien rahoitusleikkausten johdosta menossa useampivuotinen huono kierre. Kun valtio leikkaa rahoitustaan, kustannukset laskevat, joka johtaa taas lisäleikkauksiin. Vaikka kunnat pyrkivät vastuullisesti kompensoimaan valtion toimintaa, on lopputuloksena se, että valtio lipsuu rahoitusvastuustaan. Tämä korostuu tilanteessa, jossa valtio on Kuntaliiton arvion mukaan alimitoittanut lukiolain uusien velvoitteiden aiheuttamat kustannukset. Käytännössä siis uuden lukiolain aiheuttamat lisävelvoitteet heikentävät alirahoituksen vuoksi entisestään lukiokoulutuksen rahoitusasemaa.

Kuntaliitto katsoo, että lukiokoulutuksen määrärahan tulee olla riittävä toimintalainsäädännön mukaisen koulutuksen järjestämiseen. Tällä hetkellä käsittelyssä oleva talousarvioesitys ei täytä tätä vaatimusta. Lukiokoulutuksen rahoitusvaje on tälläkin hetkellä - jo ilman talousarvioesityksessä olevia lisäleikkauksia - yli 100 miljoonaa euroa. On erityisen ongelmallista, että valtion rahoitusleikkausten ja siten lukiokoulutuksen rahoitusvajeen annetaan valtion talousarvioesityksessä jatkua edelleen, vaikka eduskunnan 30.12.2014 hyväksymän vuoden 2015 talousarvion yhteydessä edellyttämä Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin [seurantaportti](#) vuosien 2011-2015 rahoitusleikkauksista ja niiden vaikutuksista luovutettiin eduskunnalle jo viime syksynä. Kuntaliitto pitääkin tärkeänä, että lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus saataisiin vastaamaan todellisia kustannuksia.

Kuntaliitto pitää kyseenalaisena menettelyä, jossa valtio leikkaa yleiskatteellista perusrahoitusta eli yksikköhintarahoitusta ja lisää avustusrahoitusta. Lukiouudistuksen uudistuksen tuoksi esitetään nimittäin 10 miljoonan euron valtionavustusta. Kuitenkin lukiouudistuksen toteutus koskee aivan kaikkia lukioita ja lukiokoulutuksen järjestäjiä. Kyse on perustoiminnan rahoituksesta. Mikäli valtionavustuksen saamiseksi vaaditaan erillistä hakumenettelyä, aiheuttaa se siten tarpeetonta hallinnollista työtä sekä hakijoille että myöntäjille. Kuntaliitto esittää, että huomattavasti yksinkertaisempaa olisi lisätä 10 miljoonan euron valtionavustusta vastaava summa kuntaosuudella täydennettynä yleiskatteelliseen valtionosuusrahoitukseen eli yksikköhintarahoitukseen. Tällöin se myös olisi jatkossa mukana lukion rahoituspohjassa, eikä jäisi määräaikaiseksi eli yksittäiseksi päivänperhoksi.

Vapaa sivistystyö

Kuntaliitto pitää yhtenä tärkeänä koulutuspanostuksena 9 miljoonan euron vuoden 2018 lisätalousarviomäärärahoitusta, josta 5 miljoonaa euroa suunnataan digitaalisten vahvistamiseen liittyvän tekoälyohjelman toteutumista tukevaan koulutukseen, 2 miljoonaa euroa opetustuntien lisäämiseen riittävän luku- ja kirjoitustaidon ja suomen/ruotsin kielen koulutuksen mahdollistamiseksi sekä 2 miljoonaa euroa opintotietorahoituksella toteutettavaan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan perustuvaan koulutukseen heikkojen perustaitojen varassa olevien osaamisen parantamiseksi.

Rahoitus kohdistuu vapaan sivistystyön tehtäviin ja vuodesta 2018 alkaen toteutettavaan koulutussuunnitelmaa edellyttävään täysimääräisesti valtion rahoittamaan koulutukseen. Tarve tämän osaamisen vahvistamiselle ja valtion rahoitukselle ei ole poistumassa, joten Kuntaliitto katsoo, että rahoitus tulisi sisällyttää myös vuoden 2019 talousarvioon ja huomioida jatkossa rahoituksen pysyväisluonteisuus.

Liikunta

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa valtakunnallisella ja kuntatasolla vahvistuu. Kuntien strategioissa liikunta on noussut viimeisten vuosien aikana vahvasti esille, mikä on sitouttanut paikallisesti eri hallinnonaloja ja sidosryhmiä toteuttamaan liikettä lisääviä toimenpiteitä. Valtion pirstaleiset hankeavustukset eivät ole tu-

keneet tätä kehityssuuntaa. Valtion kehittämisavustukset tulisi koota yhdeksi kokonaisuudeksi, mistä kunnat voisivat saada tukea niiden omista lähtökohdista toteutettavaan kehittämistyöhön.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti ja että niihin on varattu budjetissa merkittävästi resursseja. Valtionosuudet kattavat n. 3-4% kuntien liikuntatoimintaan käyttämistä resursseista.

Nuorisotyö

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että nuorten Ohjaamo-palvelupisteiden toiminnan vakiinnuttaminen jatkuu. Vuoden 2018 alussa Ohjaamo-verkosto käsitti 50 palvelupistettä. Työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä on saatu erinomaisia tuloksia ja siksi on tärkeää jatkaa niiden tukemista myös valtion budjetista.

Kuntien valtionosuudet kattavat n. 4% kuntien nuorisotyöhön käyttämistä resursseista.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Liitteet

Liite 1	Kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoitus alenee vuosina 2012-2019 vuoden 2019 tasossa 2,3 mrd. euroa

Liite 1

Kunnan peruspalveluiden valtionosuusrahoitus alenee vuosina 2012-2019 vuoden 2019 tasossa 2,3 mrd. euroa

